Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 7 listopada 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Dyrektywa 93/13/EWG – Artykuł 7 ust. 1 – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Uprawnienia i obowiązki sądu krajowego – Pierwszy środek zaskarżenia wniesiony przez konsumenta przed sądem właściwym według siedziby przedsiębiorcy bez pomocy adwokata i bez udziału tego konsumenta w rozprawie – Drugi środek zaskarżenia wniesiony przez konsumenta przed sądem właściwym według siedziby przedsiębiorcy bez pomocy adwokata i bez udziału tego konsumenta w rozprawie – Powaga rzeczy osądzonej – Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Skuteczna ochrona prawna konsumenta

W sprawie C-178/23

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunalul Specializat Mureș (wyspecjalizowany sąd w Maruszy, Rumunia) postanowieniem z dnia 3 grudnia 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 marca 2023 r., w postępowaniu:

ERB New Europe Funding II

przeciwko

YI,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: N. Jääskinen (sprawozdawca), prezes dziewiątej izby, pełniący obowiązki prezesa ósmej izby, M. Gavalec i Z. Csehi, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu ERB New Europe Funding II – A.M. Lefter, avocată,

– w imieniu rządu rumuńskiego – M. Chicu oraz E. Gane, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: rumuński.

– w imieniu rządu czeskiego – S. Šindelková, M. Smolek oraz J. Vláčil, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – A. Biolan oraz N. Ruiz García, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29), motywu dwudziestego trzeciego tego aktu oraz zasady skuteczności.

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy ERB New Europe Funding II (zwaną dalej „ERB”), spółką zajmującą się windykacją wierzytelności, a YI, konsumentem, w przedmiocie nieuczciwego charakteru niektórych warunków zawartych w umowie kredytu.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Zgodnie z motywami dwudziestym trzecim i dwudziestym czwartym dyrektywy 93/13:

„osoby lub organizacje, które na podstawie przepisów prawnych państwa członkowskiego mają uzasadniony interes do działania w sprawie [w zakresie ochrony konsumentów], muszą posiadać uprawnienie do wszczęcia postępowania dotyczącego warunków umowy przeznaczonych do ogólnego stosowania w umowach zawieranych z konsumentami, a w szczególności warunków nieuczciwych, zarówno przed sądem, jak i przed organami administracyjnymi właściwymi do rozstrzygania skarg lub inicjowania odpowiednich działań prawnych; powyższa możliwość jednakże nie pociąga za sobą wcześniejszej weryfikacji ogólnych warunków obowiązujących w poszczególnych sektorach gospodarki;

sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich […]”.

4 Artykuł 7 ust. 1 rzeczonej dyrektywy stanowi:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami”.

Prawo rumuńskie

Ustawa nr 193/2000 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach zawieranych pomiędzy przedsiębiorcami a konsumentami

5 Artykuł 1 Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (ustawy nr 193/2000 o nieuczciwych warunkach w umowach zawieranych między przedsiębiorcami a konsumentami) z dnia 6 listopada 2000 r. (ponownie opublikowanej w *Monitorul Oficial al României*, część I, nr 543 z dnia 3 sierpnia 2012 r.) stanowi:

„1. Umowy zawierane między przedsiębiorcami i konsumentami dotyczące sprzedaży towarów lub świadczenia usług zawierają jasne i niedwuznaczne warunki umowne, których zrozumienie nie wymaga wiedzy specjalistycznej.

2. W razie wątpliwości co do wykładni warunków umownych muszą być one interpretowane na korzyść konsumenta.

3. Przedsiębiorcy mają zakaz stosowania nieuczciwych warunków w umowach zawieranych z konsumentami”.

6 Artykuł 4 ust. 1 tej ustawy stanowi:

„Warunki umowne, które nie były bezpośrednio negocjowane z konsumentem, uznaje się za nieuczciwe, jeżeli, oddzielnie lub w połączeniu z innymi postanowieniami umowy, stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

7 Artykuł 6 tej ustawy stanowi:

„Nieuczciwe warunki zawarte w umowie i stwierdzone bądź osobiście, bądź za pośrednictwem uprawnionych zgodnie z prawem instytucji nie wywołują skutków wobec konsumenta, a umowa jest kontynuowana, za zgodą konsumenta, wyłącznie wtedy, gdy jest to jeszcze możliwe po usunięciu tych warunków”.

Ustawa nr 134/2010 – kodeks postępowania cywilnego

8 Artykuł 431 Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (ustawy nr 134/2010 – kodeks postępowania cywilnego) z dnia 1 lipca 2010 r. (opublikowanej ponownie w *Monitorul Oficial al României*, część I, nr 247 z dnia 10 kwietnia 2015 r.), zatytułowany „Skutki powagi rzeczy osądzonej”, stanowi:

„1. Nikt nie może być ponownie ścigany w tym samym charakterze w oparciu o tę samą podstawę i w odniesieniu do tego samego przedmiotu.

2. Każda ze stron może powołać się na powagę rzeczy osądzonej w innym sporze, jeżeli powaga rzeczy osądzonej ma związek z rozwiązaniem tego ostatniego”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

9 W dniu 25 lipca 2007 r. YI, działający w charakterze konsumenta, zawarł umowę kredytu z instytucją kredytową Bancpost S.A. București.

10 W dniu 10 maja 2018 r. YI bez pomocy adwokata wniósł do Judecătoria Sectorului 2 București (sądu pierwszej instancji dla rejonu 2 w Bukareszcie, Rumunia), sądu właściwego według siedziby przedsiębiorcy, powództwo (zwane dalej „pierwszym postępowaniem sądowym") mające na celu stwierdzenie nieuczciwego charakteru niektórych warunków zawartych w tej umowie. Owo powództwo, które dotyczyło warunków wspomnianej umowy dotyczących prowizji za udzielenie pożyczki i za zarządzanie nią, jednostronnego uprawnienia przedsiębiorcy do zmiany umownych stóp procentowych, prowizji i innych kosztów kredytu oraz prowizji za przedterminową spłatę, było skierowane przeciwko ERB, spółce zajmującej się windykacją wierzytelności, na której rzecz została przeniesiona wierzytelność wynikająca z tej umowy.

11 Orzeczeniem z dnia 26 listopada 2018 r., którego data doręczenia stronom nie jest znana, sąd ten oddalił wspomnianą skargę jako bezzasadną (zwanym dalej „pierwszym orzeczeniem sądowym"). Ponieważ YI nie wniósł apelacji od tego wyroku, wyrok ten uprawomocnił się.

12 W dniu 14 sierpnia 2019 r. YI, reprezentowany tym razem przez adwokata, wniósł pozew do sądu swojego miejsca zamieszkania, Judecătoria Sighișoara (sądu pierwszej instancji w Sighișoarze, Rumunia) (zwanego dalej „drugim postępowaniem sądowym"). Powództwo to zostało wytoczone przeciwko tej samej stronie pozwanej co strona pozwana w ramach pierwszego postępowania sądowego i dotyczyło w dużej mierze tych samych warunków umownych co te, o których mowa w pkt 10 niniejszego wyroku. W szczególności chodziło o warunki umowne dotyczące prowizji za uruchomienie pożyczki i za jej miesięczną obsługę, a także warunki dotyczące rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania.

13 Wyrokiem z dnia 5 grudnia 2019 r. sąd ten uwzględnił wspomnianą skargę.

14 ERB wniosło apelację od tego wyroku do Tribunalul Specializat Mureș (sądu wyspecjalizowanego w Maruszy, Rumunia), który jest sądem odsyłającym. Orzeczeniem z dnia 6 kwietnia 2021 r. sąd ten uwzględnił zarzuty ERB dotyczące prowizji za obsługę pożyczki, potwierdzając jednak nieuczciwy charakter innych warunków umownych, o których mowa w pkt 12 niniejszego wyroku.

15 Ponieważ wspomniany sąd nie wypowiedział się w kwestii powagi rzeczy osądzonej pierwszego orzeczenia sądowego, ERB wniosło do tego samego sądu nadzwyczajną skargę o stwierdzenie nieważności. Skarga ta opierała się na zarzucie dotyczącym zaniechania przez sąd odwoławczy zbadania podniesionego przez ERB zarzutu proceduralnego dotyczącego powagi rzeczy osądzonej.

16 W ramach tej skargi nadzwyczajnej sąd odsyłający ma wątpliwości co do sposobu, w jaki należy wyważyć prawa konsumenta i zasadę powagi rzeczy osądzonej. Wyjaśnia on, że zgodnie z informacjami, którymi dysponuje, wydaje się, iż w ramach pierwszego postępowania sądowego YI, który nie był wspierany przez adwokata, nie miał odpowiedniej wiedzy, aby dochodzić swoich praw wynikających z systemu ochrony konsumentów. Z tego względu YI wytoczył powództwo przed sądem właściwym ze względu na siedzibę przedsiębiorcy, podczas gdy mógł on wytoczyć powództwo przed sądem właściwym ze względu na swoje własne miejsce zamieszkania. Sąd odsyłający zauważa ponadto, że konsument nie brał udziału w rozprawie przed Judecătoria

Sectorului 2 București (sądem pierwszej instancji dla rejonu 2 w Bukareszcie) i że od chwili korzystania z pomocy adwokata nieuczciwy charakter spornych warunków umownych został w dużej mierze potwierdzony przez dwa odrębne sądy.

17 W tych okolicznościach Tribunalul Specializat Mureș (wyspecjalizowany sąd w Maruszy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy stosowanie przepisów art. 7 ust. 1 dyrektywy [93/13], w świetle, w szczególności, dwudziestego trzeciego motywu tej dyrektywy oraz zasady skuteczności powoduje, że należy interpretować je w ten sposób, iż nie stoją one na przeszkodzie możliwości zbadania przez sąd krajowy wątpliwości dotyczących nieuczciwego charakteru warunków umownych obecnych w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, nawet jeśli te ostatnie zostały wcześniej zbadane przez inny sąd krajowy w ramach postępowania sądowego pierwszej instancji wszczętego przez konsumenta, który nie brał udziału w odnośnej rozprawie i nie był odpowiednio wspierany ani reprezentowany przez adwokata, oraz zostały oddalone w drodze orzeczenia sądowego, które nie zostało zaskarżone przez konsumenta – i które, w związku z tym, w ramach wewnętrznego systemu procesowego, uzyskało powagę rzeczy osądzonej (res judicata) – jeżeli ze szczególnych okoliczności sporu wynika w sposób wiarygodny i uzasadniony, że konsument ten nie skorzystał ze środka zaskarżenia w ramach wspomnianego pierwszego postępowania sądowego ze względu na swoją ograniczoną wiedzę lub ograniczone informacje?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

18 Po pierwsze, ERB twierdzi w swoich uwagach na piśmie, że nie jest ani konieczne, ani właściwe zwrócenie się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym, ponieważ pytania sądu odsyłającego dotyczą głównie systemu powagi rzeczy osądzonej w rumuńskim prawie postępowania cywilnego, a nie w prawie Unii.

19 Po drugie, nie podnosząc wyraźnie zarzutu niedopuszczalności, rząd rumuński podnosi w uwagach na piśmie, że z postanowienia odsyłającego nie wynika jasno, czy warunki umowne rozpatrywane w pierwszym i drugim postępowaniu sądowym są identyczne. Gdyby klauzule te okazały się odmienne, zasada powagi rzeczy osądzonej nie miałaby zastosowania w niniejszej sprawie.

20 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za mające zapaść rozstrzygnięcie, należy ustalenie, czy, przy uwzględnieniu specyfiki danej sprawy, w celu wydania rozstrzygnięcia zachodzi potrzeba uzyskania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, jak i ocena zasadności zadawanych Trybunałowi pytań, które korzystają w tym względzie z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Wobec tego, w sytuacji gdy zadane pytanie dotyczy wykładni lub ważności przepisu prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany orzec, chyba że oczywiste jest, iż wykładnia, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, które są niezbędne do udzielenia przydatnej odpowiedzi na dane pytanie (wyrok z dnia 27 kwietnia 2023 r., AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).

21 Bezsporne jest również, że w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, do wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego jest wyłącznie właściwy sąd krajowy, podczas gdy Trybunał jest jedynie uprawniony do orzekania w przedmiocie wykładni lub ważności aktów prawa Unii na podstawie stanu faktycznego przedstawionego mu przez sąd krajowy (wyrok z dnia 27 kwietnia 2023 r., AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

22 Co się tyczy argumentów ERB, wystarczy zauważyć, że poprzez swoje pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zwraca się do Trybunału, zgodnie z wymogami ustanowionymi w orzecznictwie przytoczonym w pkt 20 niniejszego wyroku, o dokonanie wykładni dyrektywy 93/13 oraz zasady skuteczności. Ponadto z informacji zawartych w postanowieniu odsyłającym jasno wynika, że to pytanie dotyczące wykładni prawa Unii jest użyteczne dla sądu odsyłającego, aby mógł on ustalić, czy na podstawie dyrektywy 93/13 dopuszczalne jest odstąpienie, w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, od zasady powagi rzeczy osądzonej.

23 Co się tyczy wątpliwości rządu rumuńskiego co do możliwości zastosowania zasady powagi rzeczy osądzonej w ramach sprawy w postępowaniu głównym, należy zauważyć, że zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 21 niniejszego wyroku ostatecznie wyłącznie do sądu odsyłającego należy ocena, czy i w jakim zakresie warunki umowy badane w ramach pierwszego i drugiego postępowania sądowego są identyczne.

24 Zważywszy, że kontrola dopuszczalności wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ogranicza się do oczywistego nieprzestrzegania wymogów wymienionych w pkt 20 niniejszego wyroku i że z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, nie wynika w sposób oczywisty, że wymogi te nie zostały spełnione w niniejszej sprawie, z ewentualnego braku całkowitej identyczności warunków umownych badanych w ramach tych dwóch postępowań nie można wnioskować, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny.

25 Z powyższego wynika, że pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

Co do istoty

26 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. Ponadto Trybunał może wziąć pod rozwagę normy prawa Unii, na które sąd krajowy nie powołał się w swoich pytaniach prejudycjalnych (wyrok z dnia 30 maja 2024 r., Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

27 Do Trybunału należy wyprowadzenie z całości informacji przedstawionych przez ten sąd, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, elementów prawa Unii, które wymagają wykładni w świetle przedmiotu sporu (wyrok z dnia 30 maja 2024 r., Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

28 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że sąd odsyłający zastanawia się przede wszystkim nad zgodnością konkretnego przebiegu pierwszego postępowania sądowego z dyrektywą 93/13, a w konsekwencji zastanawia się, czy ze względu na sposób, w jaki zostało ono przeprowadzone, inny sąd krajowy może, pomimo powagi rzeczy osądzonej przysługującej pierwszemu orzeczeniu sądowemu, zbadać następnie ewentualnie nieuczciwy charakter

warunków umownych będących przedmiotem tego orzeczenia. Co się tyczy tego pierwszego postępowania, sąd odsyłający wskazuje w szczególności, że konsument wybrał jurysdykcję przedsiębiorcy w celu wytoczenia swojego powództwa, że w jego toku nie korzystał z pomocy adwokata, że nie uczestniczył w rozprawie i że nie wniósł apelacji od pierwszego orzeczenia sądowego w odpowiednim czasie.

29 Należy zatem uznać, że poprzez swoje jedyne pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, zasadą skuteczności i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą") należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na sąd krajowy obowiązek zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli warunki te zostały już zbadane przez inny sąd krajowy, którego orzeczenie korzysta z powagi rzeczy osądzonej, jeżeli przed tym pierwszym sądem konsument nie korzystał z pomocy adwokata, nie uczestniczył w rozprawie i nie skorzystał ze środka zaskarżenia, który był dla niego dostępny, ze względu na swoją ograniczoną wiedzę lub ograniczone informacje.

30 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że z uwagi na charakter i znaczenie interesu publicznego, jakim jest ochrona konsumentów, dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków „mając[ych] na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami" [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończone prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo].

31 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału prawo Unii nie harmonizuje procedur mających zastosowanie do badania ewentualnie nieuczciwego charakteru warunku umownego, wobec czego procedury te należą do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich na mocy zasady ich autonomii proceduralnej, pod warunkiem jednak, że są one zgodne z zasadami równoważności i skuteczności [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończone prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 74 i przytoczone tam orzecznictwo].

32 W tym względzie należy przypomnieć znaczenie zasady powagi rzeczy osądzonej zarówno w unijnym, jak i w krajowych porządkach prawnych. Dla zapewnienia stabilności prawa i stosunków prawnych, jak też prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości, jest bowiem kluczowe, aby orzeczenia sądowe, które stały się prawomocne po wyczerpaniu przysługujących środków odwoławczych lub po upływie przewidzianych dla tych środków terminów, były niepodważalne [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończone prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo].

33 Prawo Unii nie zobowiązuje zatem sądu krajowego do zaprzestania stosowania krajowych zasad proceduralnych nadających powagę rzeczy osądzonej danemu orzeczeniu, nawet jeśli umożliwiłoby to konwalidację sytuacji w porządku krajowym, która jest niezgodna z tym prawem [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończone prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo].

34 Odnośnie do przestrzegania wymogów wynikających z zasad równoważności i skuteczności należy je rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca danego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych, przed poszczególnymi sądami krajowymi [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończone prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo].

35 W związku z tym, jeżeli obowiązujące krajowe zasady proceduralne obejmują możliwość, z zachowaniem pewnych warunków, dokonania przez sąd krajowy zmiany orzeczenia posiadającego moc rzeczy osądzonej w celu doprowadzenia do sytuacji zgodnej z prawem krajowym, możliwość ta zgodnie z zasadami równoważności i skuteczności powinna zostać wykorzystana w pierwszej kolejności, jeśli warunki te zostały spełnione, w celu doprowadzenia sytuacji będącej przedmiotem postępowania głównego do stanu zgodnego z prawem Unii [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończone prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo].

36 Co się tyczy zasady skuteczności, należy podkreślić, że ciążący na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia skuteczności praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, wiąże się w szczególności w odniesieniu do praw wynikających z dyrektywy 93/13 z wymogiem skutecznej ochrony sądowej, ustanowionym również w art. 47 Karty, który obowiązuje w szczególności w odniesieniu do zasad proceduralnych dotyczących powództw opartych na takich prawach [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończone prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo].

37 W niniejszej sprawie wątpliwości sądu odsyłającego dotyczą głównie zgodności konkretnego przebiegu pierwszego postępowania sądowego z dyrektywą 93/13, a nie właściwego uregulowania krajowego. Żaden element wynikający z postanowienia odsyłającego nie wskazuje bowiem na to, że mające zastosowanie przepisy krajowe dotyczące sposobów wdrażania zasady powagi rzeczy osądzonej w ramach wytaczanych przez konsumentów powództw o stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunków umownych nie są zgodne z zasadą skuteczności, ponieważ czynią niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym stosowanie ochrony, jaką dyrektywa 93/13 przyznaje konsumentom, lub narusza z innego powodu skuteczność (effet utile) dyrektywy 93/13, czego zbadanie należy jednak do sądu odsyłającego.

38 W tym względzie należy zauważyć, że spoczywający na sądzie krajowym obowiązek zbadania z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umownych jest uzasadniony charakterem i znaczeniem interesu publicznego leżącego u podstaw ochrony, jaką dyrektywa 93/13 przyznaje konsumentom, tak że skuteczna kontrola ewentualnie nieuczciwego charakteru warunków umownych, taka jak wymagana przez dyrektywę 93/13, nie mogłaby zostać zagwarantowana, gdyby powaga rzeczy osądzonej przysługiwała orzeczeniom sądowym nieprzewidującym takiej kontroli (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, pkt 50).

39 Należy natomiast uznać, że ochrona ta byłaby zapewniona, gdyby w sprawie w postępowaniu głównym sąd odsyłający doszedł do wniosku: że w toku pierwszego postępowania sądowego właściwy sąd przeprowadził kontrolę potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy, że badanie to, uzasadnione choćby zwięźle, nie wykazało istnienia żadnego nieuczciwego warunku i że konsument został należycie poinformowany iż w braku apelacji w terminie określonym w prawie krajowym nie będzie można później podnieść ewentualnego nieuczciwego charakteru tych warunków (zob. analogicznie wyrok z dnia 17 maja 2022 r., Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, pkt 51).

40 Niekorzystny wynik skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umownych nie może bowiem sam w sobie stanowić elementu mogącego podważyć zasadę powagi rzeczy osądzonej.

41 Podobnie okoliczności, o których mowa w pkt 28 niniejszego wyroku, niekoniecznie oznaczają, że pierwsze postępowanie sądowe nie było w stanie zagwarantować odpowiedniej kontroli rzekomo nieuczciwych warunków umownych i w konsekwencji zapewnić konsumentowi skuteczną ochronę sądową, zagwarantowaną w art. 47 Karty, czego sprawdzenie należy jednak do sądu odsyłającego. W szczególności sąd ten powinien sprawdzić, czy pierwsze orzeczenie sądowe zostało należycie doręczone konsumentowi ze wskazaniem przysługujących mu środków zaskarżenia oraz czy nie istnieją inne szczególne powody związane z przebiegiem tego postępowania, takie jak brak uzasadnienia wspomnianego orzeczenia, które mogłyby uniemożliwić konsumentowi skuteczne skorzystanie z przysługujących mu praw procesowych lub zniechęcić go do tego.

42 W świetle całości powyższych rozważań na zadane pytanie trzeba udzielić odpowiedzi, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, zasadą skuteczności i art. 47 Karty należy interpretować w ten sposób, że nie nakłada on na sąd krajowy obowiązku zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli warunki te zostały już zbadane przez inny sąd krajowy, którego orzeczenie korzysta z powagi rzeczy osądzonej, w tym wówczas, gdy przed tym pierwszym sądem konsument nie korzystał z pomocy adwokata, nie uczestniczył w rozprawie i nie skorzystał z dostępnego mu środka zaskarżenia, pod warunkiem że orzeczenie to zostało należycie doręczone konsumentowi ze wskazaniem przysługujących mu środków zaskarżenia oraz że nie istnieją inne szczególne powody związane z przebiegiem tego postępowania, takie jak brak uzasadnienia wspomnianego orzeczenia, które mogłyby uniemożliwić konsumentowi skuteczne skorzystanie z przysługujących mu praw procesowych lub zniechęcić go do tego.

W przedmiocie kosztów

43 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, zasadą skuteczności i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

należy interpretować w ten sposób, że:

nie nakłada on na sąd krajowy obowiązku zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli warunki te zostały już zbadane przez inny sąd krajowy, którego orzeczenie korzysta z powagi rzeczy osądzonej, w tym wówczas, gdy przed tym pierwszym sądem konsument nie korzystał z pomocy adwokata, nie uczestniczył w rozprawie i nie skorzystał z dostępnego mu środka

zaskarżenia, pod warunkiem że orzeczenie to zostało należycie doręczone konsumentowi ze wskazaniem przysługujących mu środków zaskarżenia oraz że nie istnieją inne szczególne powody związane z przebiegiem tego postępowania, takie jak brak uzasadnienia wspomnianego orzeczenia, które mogłyby uniemożliwić konsumentowi skuteczne skorzystanie z przysługujących mu praw procesowych lub zniechęcić go do tego.

Podpisy